

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૩ એસ.સી.આર. ૫૩૮

મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મેસર્સ રુચિ પ્રિન્ટર્સ

(સિવિલ અપીલ નંબર ૪૮૧૭ / ૨૦૧૬)

૦૫ મે ૨૦૧૬

[વી. ગોપાલ ગૌડા અને અરુણ મિશ્રા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

કરાર સંબંધી વિવાદ – હસ્તક્ષેપ – પુસ્તિકાઓ છાપવા માટે રાજ્ય દ્વારા પ્રિન્ટ ઓર્ડર આપવામાં આવ્યો – પ્રિન્ટર દ્વારા સમયબદ્ધ ધોરણે પુસ્તિકાઓ પૂરી પાડવાની હતી – સમય મર્યાદામાં કામ પૂરું ન થયું – સમય લંબાવવામાં આવ્યો અને જણાવાયું કે લંબાવેલ સમય પછી કોઈ પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં – પ્રિન્ટર દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો – હાઈકોર્ટે રાજ્યને પ્રિન્ટર પાસેથી

પુસ્તિકાઓનો પુરવઠો સ્વીકારવા અને તે મુજબ ચુકવણી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો – રાજ્ય દ્વારા રિટ અપીલ – કાઢી નાખવામાં આવી – અપીલ પર, ઠરાવવામાં આવ્યું: સમય એ કરારનો સાર હતો અને પુસ્તિકાઓનું છાપકામ વહેલી તકે પૂર્ણ કરવાનું હતું – જો કોઈ કામ અધૂરું રહે છે, તો વર્ક ઓર્ડરને રદ થયેલો ગણવાનો હતો – એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે લંબાવેલ સમય પછી કોઈ પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં – આમ, ઓર્ડર રદ થયા પછી પ્રિન્ટરો માટે કોઈપણ પુસ્તિકાઓ છાપવાનું કોઈ કારણ નહોતું અને તે પછીનું છાપકામ સંપૂર્ણપણે અનધિકૃત હતું – આમ, નિર્ધારિત સમયગાળામાં પુસ્તિકાઓ પૂરી પાડવામાં નિષ્ફળતાના કારણે પુસ્તિકાઓ છાપવાનો ઓર્ડર રદ થયા પછી, કરારનો અંત આવ્યો, પ્રિન્ટરો માટે પુસ્તિકાઓ છાપવાનું કોઈ કારણ નહોતું – પ્રિન્ટરને પુસ્તિકાઓ છાપવા અને પૂરી પાડવા માટે પૂછતો પત્ર, તેમને લંબાવેલ તારીખ પછી પુસ્તકો છાપવાનો અધિકાર આપતો નથી – આમ, હાઈકોર્ટે કેસની હકીકતોમાં કરાર સંબંધી બાબતમાં દખલ કરીને અને રાહત આપીને ભૂલ કરી છે – લંબાવેલ તારીખ સુધી પૂરી પાડવામાં આવેલી પુસ્તિકાઓ માટે પ્રિન્ટરોને ચુકવણી કરવામાં આવશે.

સિવિલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નંબર ૪૮૧૭ વર્ષ ૨૦૧૬.

જબલપુર ખાતે મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટની મુખ્ય બેઠક દ્વારા પસાર કરાયેલ રિટ અપીલ નંબર ૧૦૨૦ વર્ષ ૨૦૦૯ માં તારીખ ૦૪.૦૯.૨૦૧૨ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

સાથે

સી. એ. નંબર્સ ૪૮૧૮ અને ૪૮૧૯ વર્ષ ૨૦૧૬.

સી. ડી. સિંહ, અપીલકર્તાઓ તરફથી વકીલ.

જી. એસ. અહલુવાલિયા, દિનેશ સી. પાંડે, સુશ્રી જ્યોતિ પાંડે, તુષાર એ શર્મા, પલાશ એસ., પ્રતિવાદી તરફથી વકીલો.

કોર્ટનો ચુકાદો આ મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો અરુણ મિશ્રા, ન્યાયમૂર્તીશ્રી. ૧. રજા મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. રાજ્યએ મ.પ્ર. હાઈકોર્ટ દ્વારા રિટ અપીલ અને રિટ પિટિશનોમાં પસાર કરાયેલા ૪.૯.૨૦૧૨ ના સામાન્ય આદેશ સામે અપીલ દાખલ કરી છે, જેના દ્વારા રિટ અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી અને પિટિશનો મંજૂર કરવામાં આવી, અને તે મુજબ રાજ્ય સરકારને ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના રોજ ડિલિવરી માટે તૈયાર હોય તેવી તમામ સામગ્રી સ્વીકારવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો અને ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના પત્રને રદ કરતા ૩૦.૧.૨૦૦૯ ના આદેશને રદબાતલ કર્યો. વધુમાં,

પ્રિન્ટરોને તારીખ ૨૫.૨.૨૦૦૮ ના આદેશ સાથે વાંચવામાં આવતા તારીખ ૧૬.૧.૨૦૦૮ ના આદેશના નિયમો અને શરતો મુજબ ચુકવણી કરવા નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો છે.

૩. એસ.એલ.પી [સી] નં.૩૨૭૩૦/૨૦૧૩ મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિ. મેસર્સ રુચિ પ્રિન્ટર્સમાંથી સંદર્ભિત ટૂંકી હકીકતો દર્શાવે છે કે મધ્યપ્રદેશના રાજ્ય પ્રિન્ટિંગ અને રાઈટિંગ આર્ટિકલ્સ વિભાગે તેના નિયંત્રક મારફતે, ભૂ-અધિકાર અને ઋણ પુસ્તિકાઓ છાપવા માટે તારીખ ૨.૧.૨૦૦૮ ના પત્ર દ્વારા ભાવપત્રકો મંગાવ્યા હતા. ૧૬.૧.૨૦૦૮ ના રોજ મેસર્સ રુચિ પ્રિન્ટર્સને ૩૭,૦૭,૭૨૬ નકલો ભૂ-અધિકાર અને ઋણ પુસ્તિકા પૂરી પાડવા માટે પ્રિન્ટિંગ ઓર્ડર આપવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ લોટમાં ૮.૨.૨૦૦૮ સુધીમાં ઓછામાં ઓછી અડધી પુસ્તિકાઓ પૂરી પાડવાની હતી અને બાકીની ૨૫.૨.૨૦૦૮ પહેલા પૂરી પાડવાની હતી. ૨૫.૨.૨૦૦૮ ના રોજ નાયબ નિયંત્રકે નિયંત્રક વતી સુધારેલી પુસ્તિકા મંજૂર કરતો પત્ર લખ્યો હતો. પ્રિન્ટરોને ફાળવેલ કામ છાપ્યા પછી પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા કહેવામાં આવ્યું હતું. ૨૮.૩.૨૦૦૮ ના રોજ બીજો પત્ર લખવામાં આવ્યો કે નક્કી કરેલી સમય મર્યાદા પહેલેથી જ પૂરી થઈ ગઈ છે તેથી બાકીનું કામ ૩૧.૩.૨૦૦૮ સુધીમાં પૂર્ણ કરવામાં આવે. ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી કોઈ પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં. ૨૮.૩.૨૦૦૮ ના નિર્ણયને રિટ પિટિશનો દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો

હતો. મેસર્સ રુચિ પ્રિન્ટર્સ દ્વારા દાખલ કરાયેલી ઉક્ત રિટ પિટિશનને સિંગલ બેંચ દ્વારા તારીખ ૬.૧૧.૨૦૦૮ ના સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. રાજ્યને મેસર્સ રુચિ પ્રિન્ટર્સ પાસેથી ૧૦.૭૫ લાખ ઋણ પુસ્તિકાઓનો પુરવઠો સ્વીકારવા અને કરારના નિયમો અને શરતો અનુસાર ચુકવણી કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. સમાન આદેશ દ્વારા નક્કી કરાયેલ અન્ય ડબલ્યુ.પી. નંબર ૧૦૩૧૯/૨૦૦૮ માં, સિંગલ બેંચે અરજદારને રાજ્ય સરકારનો સંપર્ક કરવા કહ્યું અને સરકારને પહેલેથી પૂરી પાડવામાં આવેલી સામગ્રીના સંબંધમાં દાવા પર વિચાર કરવા અને જો દાવો પહેલેથી જ પતાવવામાં ન આવ્યો હોય તો તેને પતાવવા કહ્યું. અન્ય કોઈ રાહત આપવામાં આવી ન હતી.

જ. રુચિ પ્રિન્ટર્સના કેસમાં પસાર કરાયેલા આદેશથી નારાજ થઈને, રાજ્યએ એક રિટ અપીલ દાખલ કરી જેની રિટ પિટિશનો સાથે સુનાવણી કરવામાં આવી અને આક્ષેપિત સામાન્ય આદેશ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો.

પ. રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટે રિટ પિટિશનોને મંજૂર કરવામાં અને રિટ અપીલને ફગાવી દેવામાં કાયદાકીય ભૂલ કરી છે. પ્રારંભિક આદેશ મુજબ, પુસ્તિકાઓ ૨૫.૨.૨૦૦૮

સુધીમાં પૂરી પાડવાની હતી. સમય એ કરારનો સાર હતો. જોકે સમય લંબાવવામાં આવ્યો હતો પરંતુ તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી આવી કોઈ પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં, પછીથી તેનું ફોર્મેટ બદલી નાખવામાં આવ્યું હતું અને તેથી તે રાજ્ય માટે ઉપયોગી ન હતી. ૩૧.૩.૨૦૦૮ સુધી પૂરી પાડવામાં આવેલી પુસ્તિકાઓ માટે જ ચુકવણી કરવાની આવશ્યકતા હતી. ૨૨.૫.૨૦૦૮ નો પત્ર ૩૦.૧.૨૦૦૮ ના રોજ રાજ્ય સરકાર દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછીનો પુરવઠો સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો કારણ કે ફોર્મેટમાં ફેરફાર થવાના કારણે તે ઉપયોગી ન હતો. બિન-વૈધાનિક કરારના કિસ્સામાં રકમનો દાવો કરવા માટે રિટ પિટિશનને યોગ્ય ઉપાય કહી શકાય નહીં. ૨૨.૫.૨૦૦૮ સુધી છપાયેલી પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવાનો રાજ્ય સરકારને નિર્દેશ આપવામાં હાઈકોર્ટે ભૂલ કરી છે.

૬. પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આક્ષેપિત ચુકાદા અને આદેશોને સમર્થન આપ્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે રુચિ પ્રિન્ટર્સ દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશનમાં, સિંગલ બેંચ દ્વારા ૬.૧૧.૨૦૦૮ ના રોજ ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના પત્ર મુજબ ત્રણ મહિનાની અંદર ચુકવણી કરવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. આમ, ૩૦.૧.૨૦૦૮ ના રોજ પત્ર જારી કરીને ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના પત્રને પાછો ખેંચવાનું કોઈ વ્યાજબી કારણ નહોતું.

પુસ્તિકાઓ છપાઈ ગઈ હોવાથી હાઈકોર્ટે પુરવઠો સ્વીકારવા યોગ્ય રીતે નિર્દેશ આપ્યો હતો. આમ દખલગીરીનો કોઈ કેસ બનતો નથી.

૭. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, અમારું માનવું છે કે પુસ્તિકાઓ છાપવાનો ઓર્ડર ૧૬.૧.૨૦૦૮ ના રોજ પ્રિન્ટરોને આપવામાં આવ્યો હતો. પુસ્તિકાઓ સમયબદ્ધ ધોરણે ૨૫.૨.૨૦૦૮ સુધીમાં પૂરી પાડવાની હતી. પ્રતિવાદીઓ સારી રીતે જાણતા હતા કે સમય એ કરારનો સાર હતો અને આ પુસ્તિકાઓની સમયબદ્ધ ધોરણે આવશ્યકતા હતી. જોકે ફોર્મેટ મંજૂર કરતો ૨૫.૨.૨૦૦૮ નો પત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ પ્રતિવાદીઓ ખૂબ સારી રીતે જાણતા હતા કે સમય એ કરારનો સાર હતો અને પુસ્તિકાઓનું છાપકામ વહેલી તકે પૂર્ણ કરવાનું હતું. જોકે, નિર્ધારિત કર્યા મુજબ પુરવઠો પૂરો પાડવામાં ન આવતા, ૨૫.૨.૨૦૦૮ ના એક મહિના પછી પણ, ૩૧.૩.૨૦૦૮ પહેલાં ઋણ પુસ્તિકાઓનો પુરવઠો પૂરો પાડવા ૨૮.૩.૨૦૦૮ ના રોજ નિયંત્રક દ્વારા બીજો પત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હતો. જો કોઈ કામ અધૂરું રહે છે, તો વર્ક ઓર્ડરને રદ થયેલો ગણવામાં આવશે. આમ, સ્પષ્ટ શબ્દોમાં, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી કોઈ પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં અને જે પણ પુસ્તિકાઓ તૈયાર હોય તે ૩૧.૩.૨૦૦૮ સુધીમાં પૂરી પાડવાની હતી. આમ, અમારા મતે, ૩૧.૩.૨૦૦૮ થી ઓર્ડર રદ થયા પછી ૨૨.૫.૨૦૦૮ સુધી પ્રિન્ટરો માટે કોઈપણ પુસ્તિકાઓ છાપવાનું કોઈ કારણ કે તર્ક નહોતું.

૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી પુસ્તિકાઓ છાપવી સંપૂર્ણપણે અનધિકૃત હતી. એમાં કોઈ શંકા નથી કે ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના રોજ અન્ડર સેક્રેટરીએ એક પત્ર જારી કર્યો હતો કે ચોક્કસ નિર્દિષ્ટ સંખ્યામાં પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવામાં આવી શકે છે. જોકે, ઉક્ત પત્ર ૩૦.૧.૨૦૦૮ ના રોજ પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટ, અમારા મતે, ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના પત્રનો અમલ કરાવવામાં બિલકુલ વાજબી ન હતી જે સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર હતો અને ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી પ્રિન્ટરો પાસે પુસ્તિકાઓ છાપવાનું કોઈ કારણ નહોતું. ઉપરોક્ત હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, ૨૨.૫.૨૦૦૮ નો પત્ર ૩૦.૧.૨૦૦૮ ના રોજ યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે પુસ્તિકાઓના ફોર્મેટમાં વધુ ફેરફાર થવાને કારણે રાજ્ય સરકારને આ પુસ્તિકાઓની હવે જરૂર નહોતી. અન્યથા પણ ૧૬.૧.૨૦૦૮ ના ઓર્ડર મુજબ સમયસર પુરવઠો પૂરો પાડવો જરૂરી હતો જોકે ૨૫.૨.૨૦૦૮ નો પત્ર કયા સમયગાળામાં પુરવઠો પૂરો પાડવાનો હતો તે અંગે મૌન હતો. પ્રિન્ટરો ખૂબ સારી રીતે જાણતા હતા કે પુસ્તિકાઓની તાત્કાલિક જરૂર હતી અને સમય એ કરારનો સાર હતો અને પુરવઠો પૂરો પાડવા માટેનો સમય મૂળ રૂપે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો તેના કરતા વધુ ન હોઈ શકે. તેમને પુસ્તિકાઓ પૂરી પાડવા માટે પૂરતો સમય આપવામાં આવ્યો હતો અને ૩૧.૩.૨૦૦૮ સુધીમાં તેમના દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી પુસ્તિકાઓ અપીલકર્તાઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી અને ચુકવણી પણ કરવામાં આવી છે. આમ નિર્ધારિત સમયગાળામાં પુસ્તિકાઓ પૂરી પાડવામાં નિષ્ફળતાના કારણે પુસ્તિકાઓ છાપવાનો ઓર્ડર રદ થયા પછી, કરારનો અંત આવ્યો, પ્રિન્ટરો માટે પુસ્તિકાઓ છાપવાનું કોઈ કારણ નહોતું.

૩૧.૩.૨૦૦૮ અને ૨૨.૫.૨૦૦૮ વચ્ચે પ્રિન્ટરોને પુસ્તિકાઓ છાપવા અને પૂરી પાડવા માટે પૂછતો કોઈ પત્ર રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો નથી. ૨૨.૫.૨૦૦૮ ના સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર પત્રના આધારે કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં. કેસના સંજોગોમાં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે ૨૨.૫.૨૦૦૮ સુધી છપાયેલી પુસ્તિકાઓ સ્વીકારવાનો નિર્દેશ આપીને ભૂલ કરી છે. ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી છપાયેલી પુસ્તિકાઓ અસ્તિત્વમાં રહેલા કોઈપણ વર્ક ઓર્ડર વિનાની હતી. ૨૫.૨.૨૦૦૮ ના પત્રથી તેમને ૩૧.૩.૨૦૦૮ પછી પુસ્તકો છાપવાનો અધિકાર મળ્યો ન હતો. ૩૧.૩.૨૦૦૮ સુધી તેઓએ જે પણ પુસ્તિકાઓ પૂરી પાડી હતી તે સ્વીકારવામાં આવી હતી. આમ, હાઈકોર્ટે કેસની હકીકતોમાં કરાર સંબંધી બાબતમાં દખલ કરીને અને રાહત આપીને ભૂલ કરી છે. જોકે, અમે અવલોકન કરીએ છીએ કે જો ૩૧.૩.૨૦૦૮ સુધી પૂરી પાડવામાં આવેલી પુસ્તિકાઓ માટે પ્રિન્ટરોને ચુકવણી કરવામાં આવી ન હોય, તો તે તાત્કાલિક કરવામાં આવશે.

૮. આમ, આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ બાજુ પર રાખવામાં આવે છે, અપીલો મંજૂર કરવામાં આવે છે. પક્ષકારોએ પોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવવો.

અપીલો મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.